

TERCÜMELER

TEDHİŞÇİLİĞİN CEZALANDIRILMASI HAKKINDA AVRUPA SÖZLEŞMESİ (*)

Doçent Dr. Süheyl DONAY

I. SÖZLEŞMENİN HAZIRLANMASI

Avrupa Konseyi İstişarî Meclisi 1973 Mayısındaki 25. ci toplantısı sırasında uluslararası tedhişçiliğe ilişkin 703 (1973) sayılı bir tavsiye kararını kabul etti. Bu tavsiye de, sebebi ne olursa olsun uluslararası terorizm suçlarının ceza yaptırımları ile karşılanmaları gerektiğine işaret edildi. Meclis bu tür eylemlerin, masum kişilerin kaçırılmalarını, öldürülmelerini ve hayatlarını tehlikeye sokmasını gözönünde tutarak ağır bir cürüm olarak kabul edilmesini istedi. Bu nedenle de Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine başvurarak, Komitenin, üye Devlet hükûmetlerini, «siyasal suçlar» konusunda müşterek bir tanımda birleşmeleri ve bu «siyasal» cezasızlık nedenini, masum kişilerin hayatlarının tehlikeye düştüğü bütün durumlarda, bir tarafa itebilmeleri için davet etmesini talep etti.

24 Ocak 1974'te toplanan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 53. üncü toplantısında bu tavsiyeleri inceleyerek (74) 3 sayılı Kararı kabul etti. Bu kararda komite, üye Devletlerin, tedhişçilik ey-

(*) Rapport explicatif sur la Convention européenne pour la répression du terrorisme, Strasbourg, 1977 adlı kitaptan kısaltılarak türkçeleştirilmiştir. Ancak sözleşmenin niteliğinin tam olarak ortaya çıkabilmesi için özellikle maddelerin açıklanmasına ilişkin bölümler hemen hemen aynen aktarılmıştır.

lemleri nedeni ile mahkûm olan veya bu eylem ile itham edilen kişilerin iadesinin talep edilmesi halinde bazı ilkeleri uygulamasını istedi.

Komitenin bu kararının dayanağı şu şekilde özetlenebilir: Bazı suçlar gerek kullanılan metodları ve sonuçları ve gerek saikleri nedeni ile çok infial uyandıracak niteliktedir; işte iade olanağının bulunmadığı bu suçların «siyasal suçlar» kategorisine dahil edilmesi haklı değildir. Bu nedenle kendilerinden iade talep edilen üye Devletler, iadesi istenen kişinin terorist bir eylemin faili olması halinde, bu kişilerin eylemlerinin ağırlık derecesinin özelliğini göz önünde tutacaktır. Eğer iade talebini red ederse, Devlet failin yargılanmasını sağlamak için kendi yetkili ceza mahkemelerine sevk edecektir. Bilindiği gibi çoğunlukla Devletlerin yabancı ülkelerde işlenen suçlar konusunda çok sınırlı bir yetkisi mevcut bulunmaktadır. Bu nedenledir ki, böyle durumlarda teroristlerin hem iadeden, hem de yargılanmadan kurtulmalarını engelleyebilmek için, Devletlerin bu suçlarda iç yetkilerinin bulunduğu ilkesini kabul etmeleri tavsiye edilmiştir.

22 Mayıs 1975 tarihinde Fransanın Obernai kentinde toplanan Avrupa Konseyine üye olan Devletlerin Adalet bakanları, bu konuda enerjik bir biçimde davranılmasının zorunlu bulunduğuna işaret ettiler. Toplantıda belirtildiği gibi, terorist eylemler günümüzde artık olağan bir duruma gelmişlerdir; bu eylemler Avrupa Konseyine üye Devletlerde «siyasal» amaçlarla işlenmekte olup, demokratik kuruluşların: felce uğratarak ve hatta hukuk gelişmesini kökünden yıkmak sureti ile, Devletin varlığını bile tehlikeye sokmaktadır.

Bu faaliyetlerden sonra, Suç Problemlerine ilişkin Avrupa Komitesi (Comité européen pour les problèmes criminels = CEPC) 24. üncü toplantısında ve Mayıs 1975'de Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine hükümetlerarası bir bilim komitesi meydana getirmek sureti ile, şiddet suçlarının yeni görünüm biçimlerinin ortaya koyduğu sorunların tetkik ettirilmesini talep etti.

1975 Haziranında delegelerin 246. inci birleşiminde, Bakanlar Komitesi hükümetlerarası bir bilim komitesinin toplanmasını karar altına aldı.

Belçika temsilcisi Bn. Oschinsky bilim komitesine başkan

olarak seçildi. Komitenin sekreterlik görevini ise Suç Problemlerine ilişkin Avrupa Komitesi idaresi yüklendi.

6-8 Ekim 1975 ve 2-6 Şubat 1976'da iki toplantı yapan komite tedhişçiliğin cezalandırılması hakkında bir sözleşme hazırladı.

Sözleşme projesi, CEPC'nin Mayıs 1976 toplantısına sunuldu ve CEPC, komitenin çalışma sonuçlarını Bakanlar Komitesinin tasdikine sundu.

3 ve 4 Haziran 1976 tarihinde Bruxelles'de toplanan Avrupa ülkeleri Adalet Bakanları, Sözleşme projesini incelediler ve Bakanlar Komitesinin sözleşme hakkındaki kararını en yakın bir sürede vermesi temennisinde bulundular.

Kasım 1976 tarihinde 262. inci toplantı için delegelerin toplanması ile, Bakanlar Komitesi Sözleşme projesini olumlu bulduğunu açıkladı ve sözleşmenin üye Devletlerin imzasına açıldığını karar altına aldı.

II. KONVANSİYONUN AMAÇLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Bu konvansiyonun temel amacı tedhişçilik eylemlerinin faillerinin cezalandırılması, ve Avrupa Konseyine üye Devletler arasındaki iade ve adli yardım anlaşmalarını tamamı ve gerektiğinde değiştirmeyi sağlamaktır. Özellikle terorist bir eylem nedeni ile itham olunan veya mahkûm olan kişilerin iadesi ve bu konudaki adli yardımlaşmada çıkacak güçlükleri aşabilme ve 13 Aralık 1957 tarihli Avrupa İade Sözleşmesi ve 20 Nisan 1959 tarihli Cezaî Alanda Adli Yardımlaşma Avrupa Sözleşmesi hükümlerini tamamlama başlıca temel amaçlardan birisini teşkil etmektedir.

Avrupa Konseyine üye olan Devletler arasında zımnen mevcut bulunan itimat ilişkisi, bu Devletlerin aynı duygulara sahip olmaları ve aynı demokratik ilkeleri benimsemiş olmaları, 4 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Sözleşmesi ile garanti altına alınan insan haklarına saygınlıkları, sözleşmenin 1 ve 2. maddelerinde öngörülen suçların, özellikle tüm kamu vicdanında infial ile karşılanan suçlardan olması ne-

deni ile, iadenin söz konusu olduğu durumlarda bunların «politik = siyasal» suç olarak nitelendirilmemesi gerekliliğine inanılmıştır. Gerçekten, saygınlık duyulması gereken insan hakları yalnızca şiddet eylemlerinden mahkûm olan veya bu eylemleri nedeni ile itham edilen kişiler değildir, aynı zamanda bu eylemlerin mağduru olanlar da aynı haklardan yararlanmalıdır. (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 17).

Bu suçlar genellikle, geniş bir uluslararasılık niteliğine sahiptirler. Bu suçların failleri suçu işledikleri ülkenin dışındaki bir ülkede bulunurlar. Bu nedenledir ki, iade konusu, terorizm suçlarında etkin bir mücadele aracıdır.

Yürürlükte olan bir iade sözleşmesinin uygulama alanına giren suçlarda, kendisinden iade talep edilen Devletin herhangi bir sorunu olmaz. O sözleşme şartları uyarınca, yargılamada yetkili olan Devlete iadede bulunacaktır. Bununla beraber, terorizm suçları «siyasal suç» olma niteliğini taşıyabilir. Genellikle tüm iade sözleşmelerinde ve bu arada avrupa iade Sözleşmesinde siyasal suçlar için iade söz konusu olamaz ilkesi hakimdir.

Halbuki, siyasal suç kavramını tanımlayan başka bir deyişle bu konuda genel olarak kabul edilen bir tanım mevcut değildir. Bir suçun bu nitelikte olup olmadığını tayin edecek olan kendisinden iade talep edilen Devlettir.

Bunun sonucu olarak, halen yürürlükte bulunan uluslararası antlaşmalarda tedhişçilik suçlarından hüküm giyen veya bu suçu ika etmiş olmakla itham edilen kişilerin iadesi konusunda büyük bir boşluk mevcut bulunmaktadır.

Terorizmin cezalandırılması hakkındaki Avrupa Sözleşmesi ise bu boşluğu doldurmak amacını taşımaktadır. Sözleşme kendisinden iade talep edilen Devletin, bu suçun failinin suçunu siyasal olarak nitelendirmesini engellemektedir. Böylece Sözleşme, 1. madde'de sayılan suçların hiçbir zaman siyasal olarak nitelendirilemeyeceğini, 2. maddedekilerin ise bu şekilde gayrı-siyasî olarak nitelendirilebileceğini bunların içerik ve amaç bakımından siyasal olmasına rağmen, öngörmektedir.

Konvansiyon 1. ve 2. maddeleri bir yandan, kendisinden iade talep olunan Devlet için, bir zorunluluk, diğer yandan ise istek halinde iade etmeme veya etme durumu yaratmaktadır.

Sözleşme özellikle sadece vahim ve infial uyandıran suçlar hakkında uygulama alanı bulmaktadır. Bunların ağırlığı ve sonuçları, bu suçların cezaî yönlerinin siyasal yönlerine ağır basması halinde ortaya çıkmaktadır.

Konvansiyon her ne kadar iade konusunda, suçun siyasal yönünün göz önünde tutulmayacağını belirtmekte ise de, âkit Devletlerin yasal ve anayasal nedenlerle 1. maddedeki zorunluluklara uyamıyabileceğini öngörmektedir. Bu nedendir ki, 13. madde âkit Devletlerin açıkça ihtirazî kayıt koyabileceklerini ifade etmektedir.

1. maddeye giren bir suç halinde, eğer âkit Devlet iadeyi red ederse, kendisi fail hakkında ceza koğuşturmasını yapacaktır.

Bu sözleşme bir iade sözleşmesi değildir. Suçun niteliğinin 1 ve 2. maddeler uyarınca değişebilmesine rağmen, İade sözleşmesi, iadenin hukukî temeli olarak kalmaktadır. Gerçekten, kendisinden bir teroristin iadesi talep edilen Devlet, bu Sözleşmenin hükümlerine rağmen, İadeye ilişkin diğer koşulların gerçekleşmediği nedeni ile iade talebini yerine getirmeyebilir. Örneğin, iadesi istenen tedhişçi, vatandaş ise, iade hukuku kuralları gereğince iade edilmeyecektir.

Bunun dışında sözleşme, Devletin, öngörülmeven diğer hal-lerde dahi iadesine veya sınır dışı etme gibi başka tedbirler almasına engel değildir.

Bu sözleşmeye katılan devletlerin yükümlülükleri, Avrupa Konseyine üye olan Devletlerin arasındaki mevcut güvene ve bu Devletlerin tanımış oldukları hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı ilkelerine sıkı sıkıya bağlı bulunmaktadır.

Bu nedendir ki, terorizm, bir dünya sorunu olmasına rağmen, sözleşme sadece Avrupa Konseyine üye olan Devletlerle sınırlanmış bulunmaktadır.

İlave etmek gerekir ki, bu Sözleşme, hiçbir şekilde Konseye üye olan Devletlerin siyasal melce hakkındaki yükümlülüklerinden doğan siyasal iltica hakkındaki geleneksel haklarını etkilemeyecektir.

III. KONVANSİYONUN MADDELERİNİN AÇIKLANMASI

1. Madde :

1. madde, iade konusunda, belirli bazı suçların siyasal, siyasal suça bağlı veya siyasal saikle işlenmiş suç olarak nitelendirilemeyeceğini sayma yöntemi ile belirtmiştir. Bu şekilde sözleşme iade konusundaki sözleşmeleri ve iki taraflı anlaşmaları değiştirmiş olmaktadır. Bununla beraber sözleşme Devlet için iade zorunluluğu getirmemektedir. Başka bir deyişle iade koşullarının tayininde yine iade sözleşmeleri geçerli olacaktır.

«Siyasal suç» ve «siyasal suça bağlı suç» deyimleri Avrupa İade sözleşmesinin 3.1 maddesinden alınmış ve buna ilişkin hükümler tedhişçilik sözleşmesi tarafından değiştirilmiştir; şöyle ki, bundan böyle sözleşmenin 1. maddesinde sayılan suçların siyasî olarak nitelendirilmesi olanağı yoktur.

Sözleşmenin 1. maddesi özellikle nefret ve infial uyandıracak nitelikteki suçların Devletler tarafından siyasal nitelikte sayılmasını engelleyici bir eğilim göstermektedir. Bu eğilim esasen daha önce de bazı uluslararası anlaşmalarda yer almıştı. Örneğin Avrupa İade Sözleşmesinin 3.3 maddesindeki Devlet başkanı ve ailelerine yapılan tecavüzler, İade sözleşmesine Ek Protokol'un 1. maddesindeki insanlık aleyhine işlenen bazı suçlar ve savaş adet ve yasalarının ihlalleri, Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin VII. maddesindeki genosid suçlarının tenkili bu arada sayılabilir.

1. madde kural olarak iki tip suçu öngörmektedir: (a), (b) ve (c) fıkralarında yer alan suçlar daha önce de uluslararası anlaşmalarda yer almıştır; (d) ve (e) fıkralarında yer alan suçlar ise çok ağır olarak nitelendirildiğinden birinci kategori suçlara benzetilmişlerdir.

(a) ve (b) fıkralarındaki suçların belirlenmesi için basit bir biçimde, 16 Aralık 1970 tarihli La Haye sözleşmesine ve 23 Eylül 1971 tarihli Montréal sözleşmesine atıfta bulunulmasına rağmen, (c) fıkrasında uluslararası korunmadan yararlanan kişilere karşı işlenen suçların önlenmesi ve tenkiline ilişkin 14 Aralık 1973 tarihli New York Sözleşmesinde yer alan suçların bir çoğu sıralanmıştır. Bu şekilde (a) ve (b) fıkralarında yapılan atıf yöntemi burada uygulama alanı bulmamıştır. Başka bir deyişle New York

sözleşmesine de atıf yapılabilecekken, bu sözleşmede yer alan bazı suçlar sayılmakla yetinilmiştir. Bu yöntemin uygulanmasının temel nedeni, Avrupa Tedhişçilik Sözleşmesinin hazırlanması sırasında New York Sözleşmesinin henüz yürürlüğe girmemiş olması ve Avrupa Konseyine üye olan Devletlerden bazılarının bu sözleşmeyi tasdik etmemiş olmalarıdır. Atıf yolunun benimsenmesinin son bir nedeni ise New York sözleşmesinin çok geniş kapsamlı olmasına dayanmaktadır. Gerçekten bu sözleşme, u'uslararası korunmadan yararlanan ve diplomat sıfatını taşıyanların da dahil olduğu kişilerin çalışma yerlerine, ikametgâhlarına ve nakil araçlarına yapılan tecavüzleri de içermektedir. Halbuki 1. c maddesi bu denli geniş değildir. «Ağır suçlar» deyimini, özellikle nefret uyandıran suç şeklinin uygulamasını daraltmak amacı ile kullanılmıştır. Bu fikir, New York sözleşmesinden alınan «attaque = tecavüz» kelimesinin kullanılması nedenine dayanmaktadır.

(d) fıkrasında «... suçları öngören» deyiminin kullanılması ise adam kaldırma suçlarını öngörmeyen ülkelerdeki durumu da içermek içindir. İngilizce metinde «unlawful detention» deyimini «serious» kelimesinin ilavesi ile belirginleştirilmiştir. Bunun nedeni ise, İngilizce metnin, «sequestration arbitraire = keyfî tutma» deyimini kullanarak daima ağır nitelikte bir suçu öngören Fransızca metin ile uyuşmasını sağlamaktır.

(e) fıkrası ise bomba kullanmak gibi tesadüfi ölüm'ere yol açabilecek suçları içermektedir. Bu fıkra yalnız kişiler için bir tehlike yaratılması halinde uygulanır, yani fiilen bir yaralamaya sebep olması aranmaz, kişiler için yaralanma tehlikesi, riski, yaratması yeterlidir.

(a) dan (e) fıkrasına kadar yer alan suçlara teşebbüs veya iştirak (f) fıkrasında yer almıştır. Aynı nitelikteki hüküm'er uçak kaçırmaya ilişkin La Haye sözleşmesinde, sivil havacılığın güvenliğine ilişkin Montréal sözleşmesinde ve uluslararası korunmadan yararlanacak kişilere karşı işlenen suçların önlenmesi ve tenkiline ilişkin New York sözleşmesinde de bulunmaktadır.

Teşebbüsten anlaşılması gereken cezalandırılabilir teşebbüstür. Zira bazı ülke mevzuatlarına göre suç işlemeğe yönelik tüm teşebbüs davranışları cezalandırılmamaktadır. Örneğin hazırlık hareketlerinin cezalandırılmadığı Türk hukuku belirtilebilir.

İngilizce metinde yer alan «accomplice» kelimesi ise birlikte işleyen ve diğer şerikleri içermektedir.

2. Madde :

2. maddenin 1. fıkrası, âkit taraflara, 1. madde'de yer alan zorunlu alanın dışında olmak koşulu ile kişinin hayatına, beden bütünlüğüne ve özgürlüğüne yönelen ihlâlleri «siyasal» o'arak nitelendirmeme olanağını tanımaktadır. Bu olanak, siyasî suçlarda iadenin red edileceğine ilişkin geleneksel kuraldan ayrılınmayı sonuçlamaktadır.

«Ağır ihlale neden olan hareket «acte grave de violence» deyimi, «siyasal olmayan» suçları nitelendirmek için kullanılmış olup, uçak kaçırma suçlarının tenkiline ilişkin La Haye Sözleşmesinden esinlenerek metne dahil edilmiştir.

Bakanlar Komitesinin (74) 3 sayılı kararının esinlediği 2. paragrafa göre, mala karşı ağır eylemler, bunun ancak kişiler aleyhine müşterek bir tehlike doğurması halinde öngörülmüştür. Nükleer bir kuruluşun veya barajın infilakı buna örnek olarak gösterilebilir.

2. maddenin yazımı, iade talebi üzerine üç şekilde davranışa olanak tanımaktadır:

— Kendisinden iade talep edilen Devlet suçu «siyasî» olarak kabul etmeyebilir ve ilgili kişiyi iade edebilir.

— Suçu, 2. madde anlamında «siyasî» olarak kabul etmeyebilir, bununla beraber siyasî olma nedeninin dışında başka bir nedenle iade talebini red edebilir.

— Suçu «siyasî» olarak nitelendirebilir ve fakat iadeyi red edebilir.

Bundan da anlaşılacağı gibi, kendisinden iade talep edilen Devlet, iade talebi üzerine 2. madde'ye bağlı olmaksızın karar verebilecektir.

3. Madde :

3. madde halen yürürlükte olan iade sözleşme ve anlaşmaları üzerinde, bu sözleşmenin etkilerini belirtmektedir.

İngilizce metindeki «arrangements» kelimesi örneğin İrlanda ve Birleşik Krallık arasında yürürlükte bulunan şekli bir anlaşmada yer almayan iade usullerini kapsamına almak için kullanılmıştır. Aynı şekilde Fransızca metinde yer alan «accords» kelimesi de uluslararası şekli araç anlamında anlaşılmalıdır.

Sözleşmenin 3. maddesinin temel sonucu Avrupa İade Sözleşmesinin 3.1 maddesini değiştirmektir. Her iki sözleşmeye taraf olan ülkeler için, İade Sözleşmesinin 31. maddesi, Tedhişçilik Sözleşmesinin hükümlerine uygun düşmediği sürece değişmiş sayılacaktır. Aynı nedenlerle, Tedhişçilik sözleşmesine taraf olan Devletler arasında yapılmış iki taraflı anlaşma ve sözleşmeler hükümleri de, bu sözleşmeye uymadıkça değiştirilmiş sayılacaktır.

4. Madde :

4. madde, 1 ve 2. maddelerde öngörülen bütün suçların otomatik olarak ve kendiliğinden Akit Taraflar arasında aktedilmiş İade Sözleşmelerine dahil edilmiş olarak kabul edileceğini öngörmektedir.

5. Madde :

5. madde bu sözleşmenin amacını belirlemektedir. Buna göre sözleşme ile terorist hareketler tenkil edilmektedir. Bu tenkil ise, hareketin kişilerin özgürlük ve yaşam temel haklarına tecavüz teşkil ettiği hallerde söz konusu olabilir. Sözleşme, insan haklarının korunmasını güçlendiren bir araç olarak yorumlanmalıdır. Bu temel ilkeye göre, Sözleşme 4 Kasım 1950 tarihli Avrupa Sözleşmesinde yer alan insan hak ve temel özgürlüklerin korunması gereklerine uygun olmalıdır.

5. madde geleneksel melce, sığınma, hakkını da korumaktadır. Avrupa Konseyine üye olan Devletler, biri ayrık olmak üzere hepsi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini tasdik etmişlerdir. Bu nedenle kişilerin ırk, din, milliyet, siyasal düşünceleri nedeni ile bir ayırma tabii tutulmaları düşünülemez. Buna rağmen bu geleneksel cümlecik işbu Sözleşme içine dahil edilmiştir. Zaten bu cümlecik Avrupa İade Sözleşmesinin 3.2 maddesinde de mevcut bulunmakta idi. Kendisinden İade talep edilen Devlet, İade talebi

sözleşmenin 1 ve 2. maddelerinde yer alan suçlara ilişkin olsa bile, bu talebin, iadesi talep edilen kişinin siyasal düşünceleri nedeni ile takip edileceğine dair kuvvetli şüphelere sahip ise, iade talebini red edebilir.

Aynı şekilde iadesi talep edilen kişi, siyasal nedenlerle daha ağır bir suçlamaya maruz kalacak ise, veya Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde teminat altına alınan savunma hakkından yararlanamayacaksa ve bu konuda kendisinden iade talep edilen Devlette ciddi şüpheler uyanmışsa iade talebi yine red edilebilir.

İade talebini red eden Devlet, iade talebinde bulunan Devlette red gerekçelerini belirtmelidir. Aynı ilkenin uygulanması nedeniyledir ki, Avrupa İade Sözleşmesinin 18.2 maddesi «kısmî veya tüm redlerin gerekçelendirileceğini», keza Adli Yardım Avrupa Sözleşmesinin 19. maddesi «bütün adli yardım red kararlarının gerekçelendirileceğini» öngörmektedir.

Eğer iade talebi red edilmişse, bu takdirde 7. madde uygulama alanına girer: Kendisinden iade talep edilen Devlet, söz konusu olayı kendi yetkili organlarına havale ederek ceza davasının görülmesini sağlar.

6. Madde :

6. maddenin 1. paragrafı âkit Devletlere, 1. maddede öngörülen suçlara ilişkin davalara bakmak amacı ile yetkilerini kullanmak zorunluluğu getirmektedir.

Bu yetki aşağıdaki şu hallerde uygulanabilir:

— Suç işlediğinden şüphe edilen kişi kendisinden iade talep edilen Devletin topraklarında bulunmaktadır, ve

— bu Devlet, âkit Devletlerden birinin talebine rağmen onu iade etmemektedir; ve kovuşturma yetkisi kendisinden iade talep edilen Devletin mevzuatında temelini bulmaktadır.

İkinci koşulun yerine getirilebilmesi için, iade talep eden Devletle, talep edilen Devletin yetki kuralları arasında bir benzerlik bulunması gerekir. Bu sınırlama belli başlı etkisini Devletler arasında mevcut yetki ilkelerinin farklılaşmasında kendini hissettirir. Devletlerin kendi yargı organları, iç ceza hukuku kurallarına

göre suçun işlendiği yer neresi olursa olsun vatandaşlarının işledikleri suçlarda yetkili olabilirler. Buna karşılık millî mahkemelerin yetkisi ülke sınırları ile tayin edilebilir. Yani suç ülke sınırları içinde işlenmiştir ve mülkilik sistemi gereğince sadece ülke içinde işlenen suçlarda yargılama yetkisi söz konusu olur, ilâve edelim ki, ülke içinde işlenen suçlar deyimine gemilerde, uçak'arda veya karasularında işlenen suçlar da girmektedir. Böylece, kendi ülkesi sınırları dışında suç işlemiş bulunan bir vatandaşını yargılamak için yetkisini kullanmak isteyen bir Devletin iade talebi red edilmişse, 6. maddenin getirdiği zorunluluk, kendisinden iade talep edilen Devletin mevzuatının iç hukuk yetki kurallarına göre, kendi ülkesi dışında suç işlemiş kişinin yargı organlarının kendi vatandaşlarını yargılayabileceklerini öngörmesi gerekir.

Bu hüküm ilgili Devletlerin yetki kuralları arasında kesin bir benzerliğin bulunması gerektiği şeklinde yorumlanmamalıdır. 6. madde bu benzerliği iadenin söz konusu olduğu suçun niteliği ve koşulları ile sınırlı olarak talep etmektedir. Örneğin eğer kendisinden iade talep edilen Devlet, kendi vatandaşları tarafından ülke dışında işledikleri suçlarda yargı yetkisine sahip ise, 6. maddede öngörülen zorunluluk, benzer yetkinin, bu suçlardan birinin işlenmesi halinde iade talep edilmesine rağmen, bunun reddinde ortaya çıkmaktadır.

Birleşik Krallığın yapmış olduğu iade sözleşmeleri genellikle mülkilik esasına dayanmaktadır. Aynı şekilde millî yargı organlarının yetkisi de genellikle mülkilik ilkesi ile tayin edilmektedir. Bu mahkemeler genellikle bir İngilizin yabancı ülkede işlediği suçlarda yetkili değildirler, tabiatı ile bu kuralın, örneğin adam öldürme gibi, bazı istisnaları mevcuttur. Bu sınırlama nedeni ile, Birleşik Krallık çoğu kez bir vatandaşının yabancı ülkede işlediği suç nedeni ile iadesini talep edemeyecektir. Bunun tersi olan durumda ise, Birleşik Krallıktan iade talebinde bulunulması halinde, böyle bir yetkinin kullanılması talebi 6. maddede öngörülen zorunluluk da Birleşik Krallık için söz konusu olmayacaktır. Bununla beraber eğer talep adam öldürme suçundan sanık bir kişinin iadesine ilişkin ise, 6. madde'de öngörülen zorunluluk Birleşik Krallık için de uygulanabilecektir. Çünkü adam öldürme suçunun ikai halinde Birleşik Krallık da benzer yetkiyi tanımaktadır.

2. madde'de öngörülen bir suça ilişkin iade talebinin reddi halinde, Sözleşme kendisinden iade talep edilen Devlet hakkında, 6 ve 7. maddelerin ışığı altında bu suçun failinin kovuşturulması için gerekli tedbirleri almak konusunda bir zorunluluk veya engel getirmemektedir.

7. Madde :

7. madde iade talebinin reddi halinde, kendisinden iade talep edilen Devleti, işi ceza davası açılabilmesi için yetkili makamları önüne götürmeğe zorlamaktadır.

Bu zorunluluk 6. maddenin 1. paragrafındaki koşulların aynısıdır: Suç işlediğinden şüphe edilen kişi, kendisinden iade talep edilen Devletin ülke sınırları içinde bulunmalıdır, bu Devlet âkit Devletlerden birinden iade talebi almalıdır. İade talebinde bulunan Devlet de kendi iç hukuk kurallarına göre yetkili olmalıdır.

Olay derhal ve gecikmeksizin yetkili kovuşturma makamları önüne getirilmelidir. Kovuşturma, kendisinden iade talebinde bulunan Devletin ceza ve usul kurallarına uygun olarak benzer ağırlıktaki suçlar için yapıldığı biçimde yerine getirilir.

8. Madde :

8. madde adli yardımlaşmaya ilişkin olup, ceza alanında adli yardımlaşmaya ilişkin Avrupa Sözleşmesi hükümleri uyarınca, 1 ve 2. maddelerde yazılı suçlarda söz konusu olur. Madde sadece 1. ve 2. maddelerde yazılı suçlar için adli yardımlaşmayı öngörmektedir.

1. paragraf gereğince, âkit Devletler en geniş şekilde yardımlaşma konusunda anlaşmışlardır. Adli yardım kendisinden iade talep edilen Devletin iç hukuk kurallarına uygun olarak yerine getirilir, Yardım talebi sadece talebin siyasal nitelikte bir suça ilişkin olması halinde red edilebilir. 2. paragraf, 5. maddede yer alan kuralı, adli yardımlaşma için tekrarlamaktadır. 3. paragraf ise, Sözleşmenin adli yardımlaşma antlaşma ve sözleşmelerine etkisini açıklamaktadır. Burada da 3. madde için öngörülen kurallar tekrarlanmaktadır. 3. paragrafın en önemli sonucu Avrupa

adli yardımlaşma sözleşmesinin 2.a maddesini değiştirmiş olmasıdır.

9. Madde :

Bu madde, Avrupa Konseyi suç sorunları avrupa Komitesine Sözleşmenin uygulanmasının denetimini bırakmaktadır. Madde ceza hukuku alanındaki diğer bazı sözleşmelerden esinlenerek kaleme alınmıştır. Örneğin karayollarında işlenen suçların tenkiline ilişkin avrupa Sözleşmesinin 28. maddesi, ceza hükümlerinin milletlerarası değeri konusundaki avrupa Sözleşmesinin 65. maddesi, cezaî usul işlemlerinin nakline ilişkin avrupa Sözleşmesinin 44. maddesi, avrupa iade Sözleşmesine ek Protokolün 7. maddesi bu nitelikte hükümleri içermektedir.

9. maddede ifadesini bulan rapor verme yükümlülüğü, Avrupa Komitesini, Sözleşmenin yorumu ve uygulanmasındaki güçlüklerden bilgili kılacak ve böylece Komitenin çözümleyici ve uyuşmayı sağlayıcı düzenlemeler yapmasına ve gerekli görüldüğünde sözleşmeyi tadil edici tekliflerde bulunmasına olanak verecektir.

10. Madde :

10. madde Sözleşmenin uygulanması ve yorumu konusunda Devletler arasında meydana gelebilecek uyuşmazlıkların tahkim yolu ile düzenleneceğini öngörmektedir. Ancak bu maddenin uygulanabilmesi için sorunun 9.2 maddeye göre Avrupa Komitesi tarafından çözülür nitelikte olmaması gerekir.

10. maddede yer alan hükümlere göre, 13 Aralık 1968 tarihli Uluslararası nakilde hayvanların korunmasına ilişkin avrupa Sözleşmesinin 47.2 maddesinde öngörülen modele uygun bir hakem mahkemesi yaratılmaktadır. İlave edelim ki, böyle bir yargılama organı ilk defa 1968 tarihli sözleşme ile ortaya çıkmış bulunmaktadır.

11 ilâ 16. maddeler :

Bu maddeler sözleşmenin yürürlüğe girmesi ve tasdiki ile ilgili olanlarını teşkil etmektedir.

13. maddenin 1. paragrafı, âkit Devletlere 1. madde hakkında çekinceler koyabilmek yetkisi tanımaktadır. Eğer 13. maddeye uygun olarak âkit Devlet bir çekince koymuş ve bu nedenle iade talebini reddetmişse, Sözleşmenin 6. ve 7. maddeleri uygulanır.

14. madde Avrupa Konseyi nezdinde yapılan antlaşmalara benzemeyen bir hüküm içermektedir. Buna göre âkit Devletlerden her biri istisnâî durumlarda sözleşmeden ayrılacaklarını bildirebilirler. Özellikle diğer âkit Devletlerden birisinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin öngördüğü anlamda demokratik rejimden ayrılma söz konusu ise, sözleşmeden ayrılma olanağı ortaya çıkar.